

Śródka, Andrzej

Wspomnienia pośmiertne : Bronisław Zawadzki (1903-1957)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 46, 320-323

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

warzystwa Obrony Ziemi Wschodnich i członkiem Międzynarodowego Towarzystwa Chirurgicznego w Brukseli. Był odznaczony Krzyżem Niepodległości, Krzyżem Walecznych i Medalem za Wolność.

Profesor Jan Zaorski zmarł w Warszawie 10. III. 1956.

Andrzej Śródka

BRONISŁAW ZAWADZKI /1903-1957/

Bronisław Zawadzki urodził się 7. VI. 1903 w Turbowie w guberni kijowskiej z ojcem Bronisławem i matką Stefanią z Bieżyńskich. Po przeniesieniu się rodziców do Warszawy uczył się w tutejszym gimnazjum im. St. Staszica, a po otrzymaniu matury w r. 1922 studiował zoologię /głównie fizjologię zwierząt/ w Uniwersytecie Warszawskim. Należał w tym okresie do akademickiego Związku Wolnej Myśli i był członkiem Zarządu Związku Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej "Życie". W r. 1927 jeszcze przed ukończeniem studiów, został przyjęty przez Franciszka Czubalskiego na stanowisko asystenta Katedry Fizjologii. Studia ukończył w r. 1929 ze stopniem doktora filozofii i do wybuchu wojny pracował w tej Katedrze jako starszy asystent. Jednocześnie w latach 1934-1938 studiował medycynę w UW z krótką przerwą w r. 1937, kiedy to prowadził w Uniwersytecie Wiedeńskim badania z zakresu elektrofizjologii pod kierunkiem profesora Scheminzky'ego. Nie ukończył jednak studiów medycznych z powodu intensywnych badań, prowadzonych

w związku z rozpoczętą pracą habilitacyjną. Od roku 1938 poprzez cały okres okupacji hitlerowskiej aż do roku 1946 był sekretarzem Polskiego Towarzystwa Fizjologicznego.

Po napaści Niemców na Polskę Zawadzki przebywa w Warszawie, gdzie od września do końca r. 1939 uczył fizyki i chemii w tutejszych szkołach, a następnie, po otwarciu słynnej Szkoły Zaorskiego, wykładał w niej chemię w latach 1941-1943.

Po wyzwoleniu - od stycznia do maja 1945 - był kierownikiem referatu kultury i sztuki przy Starostwie Grójeckim. W tym też roku habilitował się w Uniwersytecie Warszawskim z zakresu fizjologii i rozpoczął wykłady z fizjologii i chemii fizjologicznej. W Katedrze Fizjologii Człowieka UW pracował po wojnie 4 lata, wykładał jednak znacznie krócej, gdyż od października 1946 do sierpnia 1948 prowadził badania neurofizjologiczne w Nowym Jorku, w Woods Hole i Pasadenie. W r. 1949 został profesorem nadzwyczajnym i kierownikiem Katedry Fizjologii Akademii Medycznej w Rokitnicy /wykłady rozpoczął w rok później/, a w roku 1956 przeniósł się do Łodzi, gdzie na tamtejszym uniwersytecie objął kierownictwo Katedry Fizjologii Zwierząt z tytułem profesora zwyczajnego. Wykładał jednak tylko przez jeden rok, gdyż 6.IX.1957 zmarł nagle w Łodzi.

Pierwsze prace Zawadzkiego dotyczyły chemicznej budowy komórki /"Badanie nad rozmieszczeniem niektórych krystaloidów w układach koloidalnych, zbliżonych do cytoplazmy", 1929/.

jednak szybko zainteresowania jego ześrodkowały się na zagadnieniach neurofizjologii i fizjologii mięśni. Wraz z Julianem Walawskim ogłosił cykl prac nad stanem podrażnienia i stanem zwiększonego napięcia układu wegetatywnego stwierdzając, że różnica między nimi jest tylko ilościowa i zależy od zwiększenia lub zmniejszenia wydzielania acetylocholiny z zakończeń nerwu błędnego. Wspólne zainteresowania obu badaczy dostarczyły następnie interesujących danych na temat wpływu tego mediatora na zachowanie się załamka T w elektrokardiogramie. Znaczną zasługą Zawadzkiego było zainicjowanie w Polsce w latach 30-tych badań nad miejscem biosyntezy, mechanizmami transportu i wyzwalamienia acetylocholiny z zakończeń nerwowych. Starał się przy tym wyjaśnić mechanizm jej działania po przejściu na "drugą stronę" synapsy - do tkanki efektorowej, najczęściej mięśniowej /"Rozdzielenie pobudliwości, kurczliwości i przewodnictwa w mięśniach żaby", 1939/. Zasadnicze procesy biochemiczne i fizjologiczne nie zostały jednak - ze względu na stan ówczesnej wiedzy - dokładnie wyjaśnione. Próba opracowania tych zagadnień z punktu widzenia współczesnej biochemii, neurofizjologii i miologii była wydana już po wojnie praca "Podstawy teorii czynności mięśni szkieletowych" /1946/.

Szczególnie owocny dla Zawadzkiego był okres jego pracy na Śląsku: poszerzył tematykę badawczą Zakładu Fizjologii o zagadnienia neurofizjologii, rozbudował i unowocześnił pracownię, wykształcił kilku wysokiej miary uczonych z profeso-

rem M. Krausem na czele, prowadził ważne badania naukowe. Do najistotniejszych jego osiągnięć należy potwierdzenie nowymi metodami teorii chemicznego przenoszenia impulsów przez synapsy oraz wyjaśnienie mechanizmu znużenia synaps. Zagadnienia te poruszył m.in. w pracy "Pochodzenie acetylocholiny /ACh/ wyzwalanej z zakończeń nerwów ruchowych przy ich drażnieniu" /1955/. Ze względu na brak odpowiedniej aparatury, pozwalającej na dokładne pomiary niewielkich ilości acetylocholiny w tkankach, opracował własną metodę biologiczną jej oznaczania. W ostatnich latach życia badał m.in. wpływ jonów Ca^{2+} i Na^{+} na spadek aktywności acetylocholiny w drażnionych nerwach.

Towarzystwo Naukowe Warszawskie powołało profesora Bronisława Zawadzkiego na członka korespondenta w r. 1948.

Andrzej Śródka

LUDWIK ZEMBRZUSKI /1871-1962/

Ludwik Kaeper Melchior Zembrzuski urodził się 6. I. 1871 w Brzezicach w Lubelskiem w zamożnej rodzinie ziemiańskiej. Po otrzymaniu w roku 1891 matury w gimnazjum w Lublinie studiował medycynę w Cesarskim Uniwersytecie Warszawskim; zwracał uwagę szczególnym zainteresowaniem histologią /wykładał ją Henryk Fr. Moyer/, anatomie patologiczną /był pod znacznym wpływem osobowości i autorytetu naukowego Włodzimierza Brodowskiego/, a zwłaszcza chirurgią, będąc najpilniejszym słū-